

SELETUSKIRI
regionaalministri määruse „Perioodi 2023–2027 loomatauditõrje programmi
rakendamise toetus“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Regionaalministri määruse „Perioodi 2023–2027 loomatauditõrje programmi rakendamise toetus“ eelnõu (edaspidi *eelnõu*) kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) § 7 lõike 2 ja § 24 lõike 1 alusel. Eelnõu on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115¹ artikli 77 lõike 1 punktiga f.

1. jaanuaril 2023 algas uus Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) eelarveperiood 2023–2027, mille raames saab Eesti osa Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (edaspidi *EAFRD*) eelarvest. Nendest fondidest toetuste andmist reguleerib perioodil 2023–2027 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115. Nimetatud määruse artikli 9 kohaselt tuleb liikmesriikidel EL-i toetuste saamiseks koostada ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava. Eesti puhul on selleks „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027“ (edaspidi *strateegiakava*), mis on Euroopa Komisjoni otsusega heaks kiidetud.

Eelnõu on vajalik strateegiakava sekkumise liigi „Koostöö“ sekkumise „Loomataudide kontrolliprogrammide alase koostöö toetus“ raames antava loomatauditõrje programmi rakendamise toetuse (edaspidi ka *toetus*) rakendamiseks, mille õiguslik alus on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikkel 77.

Toetuse andmise eesmärk on motiveerida koostööd põllumajandustootjate ja neid ühendavate tulundusühistute vahel eesmärgiga töötada välja majandusliku mõjuga loomataudide, nagu veiste infektsioosne rinotrahheiit (edaspidi *IRT*) ja veiste viirusdiarröa (edaspidi *VVD*), kontrolli- ja likvideerimisprogrammid. Strateegiakava kohaselt piiratakse toetuse andmise tulemusel suure majandusliku mõjuga loomataudide IRT ja VVD levikut. Pikemas perspektiivis väheneb läbi karjatervise näitajate paranemise ravimite, sealhulgas antimikroobset resistentsust (edaspidi *AMR*) tekitavate antibiootikumide kasutamine ning tõuseb tootmise konkurentsivõime ja ekspordivõimekus. Sellist toetust antakse Eestis esimest korda.

Toetuse rakendamine aitab kaasa Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 6 lõikes 1 punktis i nimetatud erieesmärkide saavutamisele. Viidatud erieesmärk seab sihiks parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna nõudmistele toidu ja tervise osas, siia alla kuulub kvaliteetne, ohutu ja toitev toit, mis on toodetud kestlikul viisil, toidu raiskamise vähendamine, samuti loomade heaolu parandamine ja AMR-i vastu võitlemine. Samuti panustatakse toetuse abil riigieelarve programmi „Põllumajandus, toit ja maaelu 2023–2026“ tegevusse „Taimetervise, loomade tervise ja heaolu tagamine“, mille eesmärk on tagada olukord, kus Eesti on vaba ohtlikest taimekahjustajatest ja eriti ohtlikest loomataudidest ning loomade tervis ja heaolu on paranenud.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 6.12.2021, lk 1–186).

Toetuse andmise eesmärk on soodustada tulundusühistu koostööd oma loomapidajatest (põllumajandustootjatest) liikmetega. Selle raames koostatakse majandusliku mõjuga loomataudide kontrolli- ja likvideerimisprogrammid ning rakendatakse neid, et saavutada parem karjatervis tulundusühistu liikme loomapidamisettevõttes. Samuti peab tulundusühistu kaasama nimetatud tegevusse veterinaararsti ning vajadusel muid eksperte. Nendeks majandusliku mõjuga loomataudideks, mille kohta veterinaarseaduse (edaspidi *VS*) § 54 lõikes 4 nimetatud loomatauditõrje programm (edaspidi ka *kontrolli- ja likvideerimisprogramm*) koostatakse ja selle rakendamist korraldatakse, on IRT ja VVD (edaspidi ka *loomataud*). Nimetatud loomataudid on kantud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/429² artikli 9 lõike 1 punktis c osutatud loetellu. Nende loomataudide kohta kontrolli- ja likvideerimisprogrammide koostamist ning rakendamist toetatakse üksnes juhul, kui loomataudi ei ole loomapidamisettevõttes diagnoositud varem kui kaks aastat enne toetuse taotlemist. Nii IRT kui ka VVD on loomataudid, mis põhjustavad veisekasvatuses tõsist majanduslikku kahju ja seavad muu hulgas piiranguid loomade ekspordile. Nimetatud programmid koostatakse iga konkreetse loomapidamisettevõtte kohta ehk kontrolli- ja likvideerimisprogrammi sisu sõltub iga konkreetse loomapidamisettevõtte karjatervise olukorrast, mis omakorda mõjutab programmi rakendamise ajalist kestust. Toetatakse üksnes selliseid kontrolli- ja likvideerimisprogrammide koostamist ja rakendamist, mis panustavad selle toetuse andmise eesmärgi saavutamisse ning mille on Põllumajandus- ja Toiduamet (edaspidi *PTA*) *VS*-i § 54 lõike 5 alusel heaks kiitnud.

Nimetatud taudide kontrolli- ja likvideerimisprogrammide koostamise ja rakendamise vastu on loomapidajatel olnud suur huvi, kuid senini ei ole administratiivse võimekuse ja ressursside puudumisel neid programme koostatud ega rakendatud. Loomapidamisettevõtete IRT ja VVD taudivabaduse edendamine on pikemas perspektiivis eelduseks riigi IRT ja VVD taudivaba staatuse saavutamiseks.

Kuna toetust antakse loomapidajaid ühendavale tulundusühistule (taotleja), kes on sõlminud lepingu oma loomapidajast liikmega (lõppkasusaaja) kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostamiseks ning rakendamiseks selle liikme loomapidamisettevõttes, on selle toetuse tegelik kasusaaja just tulundusühistu liige, sest kontrolli- ja likvideerimisprogramm koostatakse ning rakendatakse üksnes tema loomapidamisettevõttes diagnoositud IRT ja VVD tõrjeks. Loomapidajal, kellega leping sõlmitakse, peab olema alates lepingu sõlmimisest aasta keskmisena vähemalt 301 piimalehma või vähemalt viis lihatõugu ammlehma. Selliseid piimalehmakasvatajaid, kelle loomapidamisettevõttes on aasta keskmisena vähemalt 301 piimalehma, on meil hetkel 85, mis moodustab 22,1% kõigist piimalehmakarjadest. Põllumajandusloomade registri andmetel omas kõikidest 2023. aasta märtsi seisuga lihatõugu veise pidajatest (sh ristandid) 1357 ettevõtjat (70% kõikidest lihatõugu veiste omanikest) viit ja enam lihatõugu veist. Neile loomapidajatele kuulus kokku 72 473 lihatõugu veist (sh ristand) (96% kõikidest lihatõugu veistest).

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi toiduohutuse osakonna loomatervise ja -heaolu valdkonnajuht Kadri Kaugerand (625 6205, kadri.kaugerand@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Kadri Jänes (625 6539, kadri.janes@agri.ee). Keeleliselt toimetab eelnõu Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/429 loomataudide kohta, millega muudetakse teatavaid loomatervise valdkonna õigusakte või tunnistatakse need kehtetuks (loomatervise määrus) (ELT L 84, 31.03.2016, lk 1–208).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb viiest peatükist ja 16 paragrahvist.

Eelnõu § 1 sätestab määruse reguleerimisala. Määrusega kehtestatakse strateegiakava sekkumise liigi „Koostöö“ sekkumise „Loomataudide kontrolliprogrammide alase koostöö toetus“ raames antava loomatauditõrje programmi rakendamise toetuse andmise ja kasutamise täpsemad tingimused ning kord.

Eelnõu §-ga 2 sätestatakse toetuse andmise eesmärk. Toetuse andmise eesmärk on motiveerida koostööd põllumajandustootjate ja neid ühendavate tulundusühistute vahel eesmärgiga töötada välja majandusliku mõjuga loomataudide kontrolli- ja likvideerimisprogrammid. Strateegiakava kohaselt piiratakse toetuse andmise tulemusel suure majandusliku mõjuga loomataudide IRT ja VVD levikut. Pikemas perspektiivis väheneb läbi karjatervise näitajate paranemise ravimite, sealhulgas AMR-i tekitavate antibiootikumide kasutamine ja tõuseb tootmise konkurentsivõime ning ekspordivõimekus.

Eelnõu §-ga 3 sätestatakse toetatavad tegevused.

Eelnõu § 3 lõige 1 sätestab, et toetust antakse VS-i § 54 lõikes 4 nimetatud loomatauditõrje programmi ehk kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostamiseks ja rakendamise korraldamiseks. VS-i § 54 lõike 4 kohaselt võib juhul, kui PTA ei ole koostanud vajaduspõhiselt tõrjutava loomataudi kohta loomatauditõrje programmi, selle koostada ning seda rakendada ka loomapidaja, põllumajandustootjate ühendus või muu isik, arvestades Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/429 artikli 32 nõudeid. Toetust antakse üksnes IRT või VVD kohta kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostamiseks ning rakendamiseks.

Eelnõu § 3 lõige 2 sätestab, et toetatakse ainult sellise kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostamist ja rakendamist, millega panustatakse eelnõu §-s 2 sätestatud eesmärgi saavutamise. Samuti peab kontrolli- ja likvideerimisprogrammi, mille koostamiseks ning rakendamiseks toetust antakse, olema PTA VS-i § 54 lõike 5 alusel heaks kiitnud.

Eelnõu § 3 lõike 3 kohaselt toetatakse kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostamist ning rakendamist üksnes juhul, kui eelnõu § 6 lõikes 1 nimetatud lõppkasusaaja vastab eelnõu §-s 6 sätestatud nõuetele. See tähendab, et kui lõppkasusaaja ei vasta eelnõu §-s 6 sätestatud nõuetele, siis loetakse, et toetatav tegevus ei vasta toetuse andmise ja kasutamise nõuetele ning toetuse taotlus jäetakse rahuldamata ELÜPS-i § 28 lõike 3 punkti 1 alusel.

Eelnõu § 3 lõike 4 kohaselt toetatakse kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostamist ning rakendamist üksnes juhul, kui loomataudi on loomapidamisettevõttes diagnoositud laborvastuse alusel mitte varem kui kaks aastat enne toetuse taotluse esitamist. Vajadus eelnõu § 6 lõikes 1 nimetatud lõppkasusaajate ringi kitsendada tuleneb sellest, et teave nende loomataudide kohta peab olema ajakohane, loomapidaja peab olema teadlik oma karjas ringlevatest nakkushaigustest. Selleks peab ta karja tervist monitoorima, et oleks võimalik õigel ajal sekkuda. Tauditekitaja olemasolu kinnitav laborvastuse tulemus on aluseks loomatauditõrje programmi koostamiseks ning selle rakendamiseks eelnõu § 5 lõikes 1 nimetatud tulundusühistule ehk taotlejale.

Eelnõus nimetatud loomapidamisettevõtteks (tegevuskoht) loetakse VS-i § 5 lõike 2 tähenduses ettevõtet Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/429 artikli 4 punkti 27 tähenduses.

Eelnõu § 3 lõikega 5 sätestatakse, et toetust antakse ühe kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostamise ja rakendamise eest maksimaalselt kolm järjestikust aastat kogu strateegiakava programmiperioodi jooksul arvates Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (edaspidi *PRIA*) poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest. Toetuse andmine kuni kolmel järjestikusel aastal on põhjendatud eeldatavast toetuse taotlejate arvust ja loomühikute arvust, et suudaksime katta võimalikult suure loomade arvu, kes on haaratud loomatauditõrje programmiga.

Käesolev strateegiakava programmiperiood kestab 2023–2027, siis antakse toetust nimetatud perioodi jooksul kuni toetuseks ettenähtud eelarve ammendumiseni. Programmiperioodi lõppedes võib tekkida olukord, kui toetatava tegevuse eest ei ole võimalik anda toetust maksimaalseks ajaks ehk kolmel järjestikusel aastal ning sel juhul peab arvestama sellega, et kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostamisse ning selle rakendamisse tuleb panustada rohkem raha.

Eelnõu § 3 lõikega 6 sätestatakse, et toetust antakse eelnõu § 6 lõikes 1 nimetatud lõppkasusaaja loomapidamisettevõttes IRT või VVD kohta kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostamise ning rakendamise eest. Toetust antakse loomapidamisettevõtete kaupa. Kui lõppkasusaajal on mitu loomapidamisettevõtet *PRIA* põllumajandusloomade registris, siis koostatakse iga ettevõtte kohta eraldi kontrolli- ja likvideerimisprogramm ning rakendatakse seda IRT või VVD tõrjeks.

Eelnõu § 3 lõikega 7 sätestatakse, et toetatav tegevus, milleks on kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostamine ning rakendamine majandusliku mõjuga loomataudi kohta, ei ole toetusõiguslik, kui see on füüsiliselt lõpetatud või täielikult ellu viidud enne, kui toetuse taotlus on *PRIA*-le esitatud, olenemata sellest, kas kõik toetatava tegevusega seotud maksed on taotleja poolt tehtud või mitte. Siinkohal on oluline, et *PTA* heakskiitmise otsuse tegemise kuupäev kontrolli- ja likvideerimisprogrammi kohta ei tohi olla varasem kui toetuse taotluse esitamise kuupäev, sest vastasel juhul ei ole toetatav tegevus toetusõiguslik ning toetust ei anta. Eelnimetatud nõue kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 86 lõike 4 kolmanda lõigu alusel.

Eelnõu §-ga 4 sätestatakse toetuse vorm ja suurus.

Eelnõu § 4 lõige 1 sätestab, et toetust antakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 83 lõike 1 punkti b ja lõike 2 punkti a alapunkti i kohaselt ühikuhinna alusel. Lähtuvalt sellest on toetuse suurus määratud kindlaks ausa, õiglase ja kontrollitava arvutusmeetodiga, mis põhineb statistilistel andmetel, muul objektiivsel teabel või eksperdihinnangul. Alus eespool nimetatud viisil toetuse suuruse kindlaksmääramiseks tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 83 lõike 2 punkti a alapunktist i, mille kohaselt sama artikli lõike 1 punktis b osutatud vormis antava toetuse suurus määratakse kindlaks ausa, õiglase ja kontrollitava arvutusmeetodiga, mis põhineb statistilistel andmetel, muul objektiivsel teabel või eksperdihinnangul.

Kuna toetust antakse ühikuhinna ehk lihtsustatud kulumeetodi alusel, siis toetus makstakse välja lihtsustatud kulumudelit kasutades, mis tähendab seda, et kuludokumente enne toetuse maksmist ei kontrollita. Lihtsustatud kulumeetodi puhul kontrollitakse pärast toetatava tegevuse elluviimist üksnes seda, mis on saavutatud, see tähendab, kas toetatav tegevus on päriselt ka ellu viidud. Lihtsustatud kulumeetodi puhul arvutatakse rahastamiskõlblikud kulud vastavalt eelnevalt määratud meetodile, mis põhineb väljunditel, tulemustel või teatavatel muudel kuludel. See tähendab, et ühikuhindade kasutamisel loetakse ühikuhinna alusel arvutatud ja hüvitatud kulud tõendatud kuludeks samamoodi nagu arvetega tõendatud tegelikud

kulud. Lihtsustatud kulude peamine eesmärk on nii toetuse andja töökoormuse kui ka toetuse saaja halduskoormuse vähendamine.

Eelnõu § 4 lõikes 2 sätestatakse, et IRT kohta kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostamise ning rakendamise korral arvutatakse toetuse suurus ühikuhinna alusel, mis on 50 eurot ühe loomühiku kohta aastas. See tähendab, arvestades eelnõu § 4 lõikes 4 sätestatud, et toetuse ühikuhind IRT tõrjeks on 50 eurot ühe loomühiku kohta aastas (täiskasvanud ja vähemalt kuue kuu vanune veis) ja 20 eurot vasika kohta aastas (0,4 loomühikut).

Loomühiku ühikuhinna arvutamisel on lähtutud loomatauditõrje programmi koostamiseks ja rakendamiseks tehtavatest kuludest. Ühikuhinnad on välja arvanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi loomatervise valdkonna eksperdid ja neid on kontrollinud Maaelu Teadmuskeskuse (METK) eksperdid. Need kulud koosnevad projekti meeskonna, kaasatud veterinaararsti ja eksperdi tasust, kohtumiste korraldamise kuludest, muudest koostööaspektidega seotud kuludest ning põllumajandustootjale tekkivatest loomatauditõrje programmi rakendamise kuludest. Loomatauditõrje programmi rakendamiseks vajaliku toetuse suuruse arvutamisel on võetud arvesse kulu analüüside võtmiseks ja laboruuringute teostamiseks, vaktsiinide maksumus (hetkel arvestatud kolme doosiga looma kohta aastas, kulu lisamaterjalidele (vaksineerimisvahendid + vajalikud vahendid vere võtmiseks) ning kulu veterinaararsti teenusele. Eelnevalt nimetatud kulude kohta on infot saanud Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskuselt (LABRIS) (laboranalüüside kulu), veterinaararstidelt (tunnitasu, sõidu kilomeetritasu, menetlustele (vahenditele) määratud tasu tulenevalt hinnakirjast) ja ravimite hulgemüüjate käest vaktsiinide hinna maksumuse kohta. Kulude koosseis on eelnevalt läbi arutatud Eesti Maaülikooli teadlastega, kes on koostanud 2008. aastal samade taudide tõrjeprogrammi pilootprojektina, mis on finantseeritud programmist: Riikliku programmi „Põllumajanduslikud rakendusuuringud ja arendustegevus aastatel 2004–2008“. Arvutuse aluseks on võetud Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS (EPJ) andmed seisuga 13.05.2021, mil oli vähemalt 301 loomaga piimalehmakarju 84. Piimalehmade, lihavesi- ja noorkarja loomade arv Eestis oli siis 195 355 looma. Lisaks arvestati juurde tulundusühistu kulu administreerimisele, mis on 1%.

Eelnõu § 4 lõikes 3 sätestatakse, et VVD kohta kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostamise ning rakendamise korral arvutatakse toetuse suurus ühikuhinna alusel, mis on 32 eurot ühe loomühiku kohta aastas, mis tähendab, arvestades eelnõu § 4 lõikes 4 sätestatud, et toetuse ühikuhind VVD tõrjeks on 32 eurot ühe loomühiku kohta aastas (täiskasvanud ja vähemalt kuue kuu vanune veis) ja 12,80 eurot vasika kohta aastas (0,4 loomühikut).

Eelnõu § 4 lõikes 4 sätestatakse põllumajandusloomade loomühikuteks ümberarvutamise koefitsiendid.

Eelnõu §-ga 5 sätestatakse nõuded toetuse taotlejale.

Eelnõu § 5 lõige 1 sätestab, et toetust antakse loomapidajaid ühendavale tulundusühistule (edaspidi *taotleja*), kes on sõlminud oma liikmega, kes on loomapidaja VS-i § 5 lõike 1 tähenduses (edaspidi *loomapidaja*), lepingu kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostamiseks ning rakendamiseks selle liikme loomapidamisettevõttes. Taotleja ja loomapidaja vahel sõlmitud leping peab kehtima vähemalt kontrolli- ja likvideerimisprogrammi rakendamise lõpuni, s.o kontrolli- ja likvideerimisprogrammi täies mahus täitmise lõpuni.

Taotleja ja loomapidaja vahel sõlmitud lepingus tuleb ära näidata, mida toetussumma hõlmab: proovide võtmist, laboruuringuid, tööjõukulu, kulu vaktsiinidele ja vaksineerimisele, veterinaararsti nõustamiskulu. Lepinguga nähakse ette, et loomapidaja ei saa toetussummat

oma ettevõtte arvele, vaid summa kantakse tulundusühistu ehk toetuse saaja arveldusarvele, kes maksab laborile proovide uurimise tasu, meeskonnale proovide võtmise tasu, vaktsiinide ostmise summa, vaktsineerimise tööjõukulu ja tasu veterinaararstile, kes loomapidajat nõustab ja loomatauditõrje programmi koostab ning selle rakendamist jälgib.

Eelnõu § 5 lõige 2 sätestab, milliseid andmeid peab sisaldama taotleja ja loomapidaja vaheline leping ning see peab sisaldama vähemalt järgmisi andmeid.

1. Kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostamise ja rakendamise kestus – loomapidaja võtab kohustuse rakendada oma loomapidamisettevõttes vajaduspõhiselt tõrjutava loomataudi kohta loomatauditõrje programmi täies mahus Nimetatud programm võib kesta lähtuvalt loomapidamisettevõttest ja selle taudialasest olukorrast 5–7 aastat. Mõiste „täies mahus“ all mõtleme seda, et loomapidaja rakendab oma loomapidamisettevõttes kontrolli- ja likvideerimisprogrammi lõpuni ehk täidab kontrolli- ja likvideerimisprogrammi täies mahus. Pärast kontrolli- ja likvideerimisprogrammi lõpuni rakendamist liigub loomapidamisettevõtte PTA kontrolli alla, mis seirab taudide olemasolu loomapidamisettevõttes kaks aastat, enne kui loomapidamisettevõttele antakse taudist vaba staatus. Igal loomapidajal on soovitatav teha enne programmi koostamist analüüs, nägemaks võimalust programmi rakendamist rahastada ka pärast kolmeaastase toetuse saamise perioodi lõppu.

2. Taotleja õigused ja kohustused kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostamisel ja selle rakendamise korraldamisel – taotlejal on õigus nõuda loomapidajalt lepingus ette nähtud kohustuste täitmist. Kui loomapidaja ei täida lepingus ette nähtud kohustusi, siis tuleb kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostamise ja rakendamisega seotud kulude hüvitamiseks saadud raha toetuse saajale tagasi maksta. Taotlejal on muuhulgas õigus saada loomapidajalt asjakohast teavet, mis aitab ja soodustab kontrolli- ja likvideerimisprogrammi täitmist.

3. Loomapidaja õigused ja kohustused kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostamisel ja rakendamisel, sealhulgas kohustus täita programmi täies mahus – loomapidaja peab programmi täitma täies mahus, mis võib kesta lähtuvalt loomapidamisettevõtte taudialasest olukorrast 5–7 aastat, ning programm loetakse täidetuks, kui loomapidamisettevõtte on saanud PTA poolt taudivaba staatuse. Kui programmi rakendamine lõpetatakse enne selle lõppu, siis tuleb toetussumma toetuse saajale tagasi maksta.

Eelnõu § 5 lõige 3 sätestab, et taotleja peab kaasama kindlasti kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostamisse ja rakendamisse veterinaararsti. Meeskonna töösse võib kaasata ka muid eksperte, kui taotleja selleks vajadust näeb. Veterinaararsti kaasamise vajaduse tingib asjaolu, et loomataudide tõrje programmide koostamiseks on vajalikud veterinaarsed erialateadmised: valida välja sobilikud võimalused taudide likvideerimiseks – kas vaktsineerimine või karjast välja viimine, et programmi edukalt rakendada, lisaks teadmised IRT ja VVD kliinilisest pildist, analüüsimeetoditest, millega neid taude saab laboris diagnoosida ja muud erialased kompetentsid. Tulundusühistu peab suutma nõustada loomapidajaid, kes kontrolli- ja likvideerimisprogrammiga liituvad ja kes kontrolli- ja likvideerimisprogrammiga liituda soovivad. Veterinaararsti kohustuseks on suhelda ka PTA-ga, kes peab iga ettevõtte loomatauditõrje programmi heaks kiitma. Heakskiitmine tuleneb VS-i § 54 lõikest 4, mille kohaselt juhul, kui PTA ei ole koostanud vajaduspõhiselt tõrjutava loomataudi kohta loomatauditõrje programmi, võib selle koostada ning seda rakendada ka loomapidaja, põllumajandustootjate ühendus või muu isik, arvestades Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/429 artikli 32 nõudeid. VS-i § 54 lõike 5 kohaselt esitab loomapidaja, põllumajandustootjate ühendus või muu isik loomatauditõrje programmi heakskiitmiseks PTA-le, kes otsustab programmi heakskiitmise või sellest keeldumise 30 tööpäeva jooksul selle saamise päevast arvates. Programmi heakskiitmine on üheks toetuse maksmise tingimuseks.

Eelnõu § 5 lõige 4 sätestab nõuded, millele peab toetuse taotleja vastama.

Eelnõu § 5 lõike 4 punkt 1 sätestab, et taotleja riikliku maksu võlg ilma intressita on väiksem kui 100 eurot või tema riikliku maksu võla tasumine on ajatatud ja maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksuvõlg, mille tähtaeg on möödunud, tasutud ettenähtud summas. Sätte eesmärk on tagada, et toetust saavad vaid sellised isikud, kes on oma kohustused riigi ees täitnud. Kui taotlejal on maksuvõlg, ei ole õigustatud ka temale täiendavate avalike vahendite eraldamine. Toetust antakse üksnes isikutele, kes on majanduslikult jätkusuutlikud. ELÜPS-i § 28 lõikes 3 on sätestatud taotluse rahuldamata jätmise alused, mille kohaselt tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus ka siis, kui muuhulgas taotleja ei vasta toetuse andmise ja kasutamise nõuetele. Seega on PRIA-l õigus kontrollida kogu taotluse menetlemise ajal taotleja ja enne toetuse väljamaksmist toetuse saaja riikliku maksu võla olemasolu ning maksuvõla olemasolu korral selle ajatust ja maksete tasumist.

Eelnõu § 5 lõike 4 punkti 2 kohaselt vastab taotleja nõuetele, kui tema suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole nimetatud pankrotiseaduse kohaselt ajutist pankrotihaldurit või kohtuotsusega välja kuulutatud pankrotti või algatatud sundlõpetamist ja tal ei ole kehtivat äriregistrist kustutamise hoiatust.

Pankrotiseaduse § 1 lõigete 2 ja 3 kohaselt on võlgnik maksejõuetu, kui ta ei suuda rahuldada võlausaldaja sissenõutavaks muutunud nõuet ja see suutmatuse ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine ning juriidilisest isikust võlgnik on maksejõuetu ka siis, kui võlgniku vara ei kata tema kohustusi ja selline seisund ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine. Kohustustena arvestatakse ka nõudeid, mis ei ole muutunud sissenõutavaks. PRIA kontrollib taotleja ja toetuse saaja suhtes võimaliku algatatud likvideerimismenetluse või ajutise pankrotihalduri või väljakuulutatud pankrotiotsuse olemasolu ametlikust võrguväljaandest Ametlikud Teadaanded.

Eelnõu § 5 lõike 4 punktis 3 sätestatakse, et taotlejale ei anta taotluses sisalduva sama kulu kohta toetust, kui selle kulu kohta on saadud toetust või samal ajal taotletakse toetust riigieelarvelistest või muudest EL-i või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Eelkõige on siinkohal mõeldud teisi strateegiakava alusel antavaid toetusi või struktuurifondide vahenditest saadud abi ja toetust. Piirangu eesmärk on vältida topeltrahastamist, mis tähendab, et ühe ja sama kulu kohta ei anta toetust rohkem kui üks kord. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2116/2021³ artikli 36 kohaselt ei tohi EAFRD-st rahastatavaid kulusid katta liidu eelarvest ühegi teise rahastamisvahendiga.

Eelnõu § 5 lõike 4 punktis 4 sätestatakse, et kui taotleja on varem saanud toetust riigieelarvelistest või EL-i või välisabi vahenditest, mis on kuulunud tagasimaksmisele, peab tagasimaksmisele kuulunud summa olema tagasi makstud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral on tagasimaksed tasunud ettenähtud summas. Selle nõude eesmärk on maandada riigile lisanduvate rahaliste kohustuste (rikkumiste tagasimaksed) tekkimise riski ning tagada vahendite kasutamise sihtotstarbelisus ja jätkusuutlikkuse suurendamine.

Eelnõu § 5 lõike 4 punkt 5 sätestab, et taotlejal ei tohi olla kehtivat karistust loomakaitseseaduse §-s 66¹, 66², 66⁶ või 66¹⁰, söödaseaduse §-s 33 või 35 ega karistusseadustiku §-s 49¹, 52², § 55¹ punktis 2, §-s 209, 209¹ 210, 296, 298, 298¹, 364, 365, 372, 373 või 384 sätestatud süüteo toimepanemise eest.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 6.12.2021, lk 187–261).

Riigikohtu otsusele nr 3-3-1-85-14⁴ tuginedes on eelnõus välja toodud konkreetsed väär- ja kuriteod, mille toimepanemise puhul on põhjust kahelda taotleja tahtes või võimekuses oma tegevust õiguspäraselt korraldada – selline taotleja ei vasta toetuse saamise nõuetele ning temale toetust ei anta.

Arvestades, et toetusega jagatakse riigieelarvelisi ja EL-i vahendeid, mida on piiratud ulatuses, on oluline, et nimetatud vahendeid saaksid kasutada üksnes õiguskuulekad isikud, kes on täitnud oma tegutsemise valdkonnaga seotud õigusaktides sätestatud nõudeid ja on suutnud oma tegevust õiguspäraselt korraldada.

Lisaks on kõnealune nõue seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2116/2021 artikli 59 lõikes 1 sätestatuga, mille kohaselt võtavad liikmesriigid ühise põllumajanduspoliitika raames vastu kõik õigus- ja haldusnormid ning kõik muud vajalikud meetmed, et tagada liidu finantshuvide tõhus kaitse ja eelkõige selleks, et:

- a) kontrollida fondide rahastatavate tegevuste seaduslikkust ja korrektsust, sealhulgas toetusesaajate tasandil ning vastavalt ÜPP strateegiakavades ettenähtule;
- b) tagada eelkõige suurema riskiga valdkondades selline tõhus kaitse kelmuse ja pettuste vastu, mis on heidutav ning mille puhul võetakse arvesse meetmete kulusid, hüvesid ja proportsionaalsust;
- c) ennetada, avastada ja kõrvaldada õigusnormide rikkumist, kelmusi ja pettusi;
- d) kehtestada tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi vastavalt liidu õigusele või selle puudumise korral vastavalt riigisisesele õigusele ning alгатada vajaduse korral vastavaid kohtumenetlusi;
- e) nõuda tagasi alusetud maksed koos intressiga ning alгатada vajaduse korral vastavaid kohtumenetlusi, sealhulgas eeskirjade eiramise eest määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95⁵ artikli 1 lõike 2 tähenduses.

Seega, kui ühise põllumajanduspoliitika toetusi ei taotle isikud, keda on karistatud eelnimetatud süütegude eest, suurendab see EL-i finantshuvide kaitset, sest raha väärkasutuse risk alaneb märkimisväärselt.

Eelnõu § 5 lõige 5 sätestab, et taotleja peab teavitama oma liiget, kellega on taotleja asjakohase lepingu sõlminud, et § 6 lõikes 1 nimetatud lõppkasusaaja (taotleja liige) on kolmas isik ELÜPS-i § 8 lõike 4 ja § 121 lõike 3 tähenduses. See tähendab, et strateegiakava alusel antava toetuse kohta esitatud nõuete täitmist on õigus kontrollida ka taotlejaga seotud kolmanda isiku (sh lõppkasusaaja) juures, kes valdab toetusega seotud andmeid või dokumente, ja toetatava tegevuse elluviimise kohas ning korrakaitseorgan võib nimetatud toetuse rakendamiseks esitatud nõuete täitmise ja toetuse saaja tegevuse nõuetekohasuse kontrollimiseks kohaldada korrakaitseseaduse §-des 30, 32 ja 49–52 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid korrakaitseseaduses sätestatud alusel ja korras ka toetuse saajaga seotud kolmanda isiku (sh lõppkasusaaja) juures, kes valdab nimetatud toetuse rakendamisega seotud andmeid või dokumente, ning toetatava tegevuse elluviimise kohas.

Eelnõu § 6 sätestab nõuded toetuse lõppkasusaajale.

Eelnõu § 6 lõike 1 kohaselt peab loomapidajal, kellega taotleja sõlmib asjakohase lepingu (edaspidi *lõppkasusaaja*), olema alates lepingu sõlmimisest kuni PRIA poolt viimase toetusosa

⁴ Riigikohtu halduskolleegiumi 11. märtsi 2015. a otsus nr 3-3-1-85-14.

⁵ Nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta (EÜT L 312, 23.12.1995, lk 1–4).

maksmiseni aasta keskmisena vähemalt 301 piimalehma või vähemalt viis lihatõugu ammlehma.

Et katta vajaminevad summad eelnõus ettenähtud taudide tõrje programmide rakendamiseks, on hetkel seatud piimalehmade alampiiriks 301 piimalehma. Kui toetuse lõppkasusaajaid on vähem, kui oleme ette näinud, on võimalik loomade alampiiri langetada. Lihatoõugu ammlehmade piirmäär on kokku lepitud Eesti Lihaveiste Kasvatajate Seltsi (edaspidi *ELKS*) juhatusega, sest vähemalt viis lihatõugu ammlehma kasvatajat peavad lihaveiseid aretuse eesmärgil.

Eelnõu § 6 lõike 2 kohasel võetakse lõikes 1 sätestatud juhul toetuse andmisel arvesse selline piimalehm või lihatõugu ammlehm, keda lõppkasusaaja peab oma loomapidamisettevõttes ehk tegevuskohas. Toetusalused loomad peavad olema nõuetekohaselt identifitseeritud VS-i § 30 lõike 1 kohaselt ja nende andmed peavad olema kantud nõuetekohaselt põllumajandusloomade registrisse maaeluministri 25. novembri 2021. a määruse nr 74 „Põllumajanduslooma märgistamise ja registreerimise ning veisepassi väljastamise kord, põllumajanduslooma tapmisest ja hukkumisest ning kõrvaldamisest teavitamise kord ning identifitseerimisvahendi eemaldamise ja asendamise nõuded“ kohaselt. Samuti peavad loomapidamisettevõtte andmed olema kantud nõuetekohaselt põllumajandusloomade registrisse.

Eelnõu § 6 lõike 3 kohaselt võetakse toetuse andmisel arvesse selline piimalehm, kellel on eesti holsteini (EHF), eesti punase (EPK), eesti maatõu (EK), šviitsi (AP), äärširi (FA) või džörsi (JER) tõu tunnused. Nimetatud tõugudesse kuuluvaks loetakse asjaomaste tõutunnustega piimalehmad ja nende ristandid. Termin „tõug“ ei ole tõug põllumajandusloomade aretuse seaduse § 2 tähenduses ja seega ei pea need piimalehmad olema aretusloomad nimetatud seaduse tähenduses. Valdav enamus Eesti piimalehmadest kuulub eesti holsteini tõugu.

Eelnõu § 6 lõike 4 kohaselt võetakse toetuse andmisel arvesse selline lihatõugu ammlehm, kellel on hereford (Hf), limusiin (Li), aberdiin-angus (Ab), šarolee (Ch), šoti mägiveis (Hc), piemont (Pi), akviteeni hele (Ba), simmental (Si), belgia sinine (Bb), dexter (De), gallovei (Ga), aubrak (Au), šorthorn (Sh), salers (Sa), tirooli hall (Gr) või wagyü (Wa) tunnused. Nimetatud tõugudesse kuuluvaks loetakse asjaomaste tõutunnustega lihaveised ja nende ristandid. Termin „tõug“ ei ole tõug põllumajandusloomade aretuse seaduse § 2 tähenduses ja seega ei pea need lihaveised olema aretusloomad nimetatud seaduse tähenduses. Valdav enamus Eesti lihatõugu ammlehmadest kuulub aberdiin-anguse, limusiini ja herefordi tõugudesse.

Eelnõu § 6 lõike 5 kohaselt peab lõppkasusaaja vastama järgmistele nõuetele.

Eelnõu § 6 lõike 5 punktis 1 sätestatakse, et lõppkasusaaja täidab VS-i § 54 lõikes 2 või 3 nimetatud loomatauditõrje programmi, mille kohaselt peavad taotlejal olema täidetud kõik riiklike loomatauditõrje programmide rakendusmeetmetest tulenevad kohustused. Loomataudide ennetamiseks ja tõrjeks koostab PTA riiklikud loomatauditõrje programmid ning kehtestab nende täitmiseks igal aastal rakendusmeetmed. Rakendusmeetmete raames kogutakse põllumajandusloomadelt loomataudide seire eesmärgil teatud haiguste proove ning tehakse laboratoorsed uuringud. Proovid kogutakse ja uuringud viiakse läbi vastavalt EL-i õigusaktide suunistele. Loomapidajal, kelle kari on sattunud seire valimisse, peavad seirekavaga ettenähtud diagnostilised uuringud olema tehtud.

Eelnõu § 6 lõike 5 punkt 2 sätestab, et lõppkasusaaja riikliku maksu võlg ilma intressita on väiksem kui 100 eurot või tema riikliku maksu võla tasumine on ajatatud ja maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksuvõlg, mille tähtaeg on möödunud, tasutud ettenähtud summas. Sätte eesmärk on tagada, et toetust saavad vaid sellised isikud, kes on oma kohustused riigi ees

täitnud. Kui lõppkasusaajal on maksuvõlg, ei ole õigustatud ka temale täiendavate avalike vahendite eraldamine. Toetust antakse üksnes isikutele, kes on majanduslikult jätkusuutlikud. Seega on PRIA-1 õigus kontrollida kogu taotluse menetlemise ajal ja enne toetuse väljamaksmist lõppkasusaaja riikliku maksu võla olemasolu ning maksuvõla olemasolu korral selle ajatust ja maksete tasumist.

Eelnõu § 6 lõike 5 punkt 3 kohaselt vastab lõppkasusaaja nõuetele, kui tema suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole nimetatud pankrotiseaduse kohaselt ajutist pankrotihaldurit või kohtuotsusega välja kuulutatud pankrotti või algatatud sundlõpetamist ja tal ei ole kehtivat äriregistrist kustutamise hoiatust.

Pankrotiseaduse § 1 lõigete 2 ja 3 kohaselt on võlgnik maksejõuetu, kui ta ei suuda rahuldada võlausaldaja sissenõutavaks muutunud nõuet ja see suutmatuse ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine ning juriidilisest isikust võlgnik on maksejõuetu ka siis, kui võlgniku vara ei kata tema kohustusi ja selline seisund ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine. Kohustustena arvestatakse ka nõudeid, mis ei ole muutunud sissenõutavaks. PRIA kontrollib taotleja ja toetuse saaja suhtes võimaliku algatatud likvideerimismenetluse või ajutise pankrotihalduri või väljakuulutatud pankrotiotsuse olemasolu ametlikust võrguväljaandest Ametlikud Teadaanded.

Eelnõu § 6 lõike 5 punktis 4 sätestatakse, et lõppkasusaaja ei ole saanud taotluses sisalduva sama kulu kohta toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest ega muud tagastamatut riigiabi. Eelkõige on siinkohal mõeldud teisi strateegiakava alusel antavaid toetusi või struktuurifondide vahenditest saadud abi ja toetust. Piirangu eesmärk on vältida topeltrahastamist, mis tähendab, et ühe ja sama kulu kohta ei anta toetust rohkem kui üks kord. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2116/2021 artikli 36 kohaselt ei tohi EAFRD-st rahastatavaid kulusid katta liidu eelarvest ühegi teise rahastamisvahendiga.

Eelnõu § 6 lõike 5 punktis 5 sätestatakse, et kui lõppkasusaaja on varem saanud toetust riigieelarvelistest või EL-i või välisabi vahenditest, mis on kuulunud tagasimaksmisele, peab tagasimaksmisele kuulunud summa olema tagasi makstud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral on tagasimaksed tasutud ettenähtud summas. Selle nõude eesmärk on maandada riigile lisanduvate rahaliste kohustuste (rikkumiste tagasimaksed) tekkimise riski ning tagada vahendite kasutamise sihtotstarbelisus ja jätkusuutlikkuse suurendamine.

Eelnõu § 6 lõike 5 punkt 6 sätestab, et lõppkasusaajal ei tohi olla kehtivat karistust loomakaitseseaduse §-s 66¹, 66², 66⁶ või 66¹⁰, söödaseaduse §-s 33 või 35 ega karistusseadustiku §-s 49¹, 52², 55¹ punktis 2, §-s 209, 209¹ 210, 296, 298, 298¹, 364, 365, 372, 373 või 384 sätestatud süüteo toimepanemise eest.

Riigikohtu otsusele nr 3-3-1-85-14 tuginedes on eelnõus välja toodud konkreetsed väär- ja kuriteod, mille toimepanemise puhul on põhjust kahelda taotleja tahtes või võimekuses oma tegevust õiguspäraselt korraldada – selline isik ei vasta toetuse saamise nõuetele ning temale toetust ei anta.

Arvestades, et toetusega jagatakse riigieelarvelisi ja EL-i vahendeid, mida on piiratud ulatuses, on oluline, et nimetatud vahendeid saaksid kasutada üksnes õiguskuulekad isikud, kes on täitnud oma tegutsemise valdkonnaga seotud õigusaktides sätestatud nõudeid ja on suutnud oma tegevust õiguspäraselt korraldada.

Lisaks on kõnealune nõue seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2116/2021 artikli 59 lõikes 1 sätestatuga, mille kohaselt võtavad liikmesriigid ühise põllumajanduspoliitika

raames vastu kõik õigus- ja haldusnormid ning kõik muud vajalikud meetmed, et tagada liidu finantshuvide tõhus kaitse ja eelkõige selleks, et:

- a) kontrollida fondide rahastatavate tegevuste seaduslikkust ja korrektsust, sealhulgas toetusesaajate tasandil ning vastavalt ÜPP strateegiakavades ettenähtule;
- b) tagada eelkõige suurema riskiga valdkondades selline tõhus kaitse kelmuse ja pettuste vastu, mis on heidutav ning mille puhul võetakse arvesse meetmete kulusid, hüvesid ja proportsionaalsust;
- c) ennetada, avastada ja kõrvaldada õigusnormide rikkumist, kelmusi ja pettusi;
- d) kehtestada tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi vastavalt liidu õigusele või selle puudumise korral vastavalt liikmesriigi õigusele ning algatada vajaduse korral vastavaid kohtumenetlusi;
- e) nõuda tagasi alusetud maksed koos intressiga ning algatada vajaduse korral vastavaid kohtumenetlusi, sealhulgas eeskirjade eiramise eest määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95 artikli 1 lõike 2 tähenduses.

Seega, kui ühise põllumajanduspoliitika toetusi ei anta isikutele, keda on karistatud eelnimetatud süütegude eest, suurendab see EL-i finantshuvide kaitset, sest raha väärkasutuse risk alaneb märkimisväärselt.

Eelnõu § 6 lõikes 6 sätestatakse, et lõppkasusaaja võib pidada lõikes 1 sätestatust vähemal arvul asjaomaseid loomi, kui see on tingitud vääramatu jõu või erandlike asjaolude esinemisest.

Eelnõu §-ga 7 sätestatakse taotluse esitamine ja taotluse esitamise tähtaeg.

Toetuse saamiseks esitab taotleja selleks ettenähtud tähtajal PRIA-le elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu taotluse. PRIA avaldab taotluse esitamise tähtaja ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ja oma veebilehel.

Eelnõu § 8-ga sätestatakse nõuded taotlusele ehk andmed, mida taotlus peab sisaldama.

Toetuse taotlus peab sisaldama andmeid taotleja ärinime, äriregistri koodi ning taotleja esindaja nime ja kontaktandmete kohta. Taotluse sisu peab olema esitatud selgelt ja asjakohaselt. Taotluse üheks osaks on ka loomatauditõrje programmi rakendavate lõppkasusaajate nimekiri koos nende peetavate asjaomaste loomade tõugude ja arvuga.

Lisaks toetuse taotlusele esitab taotleja koos taotlusega eelnõu § 5 lõikes 1 nimetatud lepingu või selle ärakirja, mis on sõlmitud taotleja (tulundusühistu) ja lõppkasusaaja (tulundusühistu loomapidajast liige) vahel. Lisaks esitatakse taotluse osana kirjalik laboruuringu tulemus, mis ei ole vanem kui kaks aastat taotluse esitamisest ning mis kinnitab IRT või VVD olemasolu lõppkasusaaja loomapidamisettevõttes, kus peetakse asjaomaseid piima- või lihaveiseid.

Eelnõu § 9 sätestab taotluse kontrollimise. PRIA kontrollib vastuvõetud taotluses esitatud andmete õigsust ning taotleja ja toetatava tegevuse vastavust EL-i asjakohastes õigusaktides, ELÜPS-is ja selles määruses sätestatud nõuetele. ELÜPS-i § 8 lõigete 3 ja 4 kohaselt kontrollitakse strateegiakava alusel antava toetuse kohta esitatud nõuete täitmist ning taotluses või muus menetlusdokumendis esitatud andmete õigsust taotleja esitatud andmete ja tõendite alusel, andmekogude ja teiste riigiasutuste valduses olevate andmete alusel, mille nad on saanud nimetatud seaduses sätestatud ülesannete täitmisel, ning kohapealse kontrolli käigus. Nimetatud toetuse kohta esitatud nõuete täitmist on õigus kontrollida ka taotlejaga seotud kolmanda isiku juures, kes valdab abinõuga seotud andmeid või dokumente, ja toetatava tegevuse elluviimise kohas. Kolmandaks isikuks loetakse lõppkasusaajat, kuid selleks isikuks võib olla ka isik kellelt taotleja tellib töö või teenuse või muu isik, kellel oma seotuse tõttu taotlejaga võib olla

menetluses tähtsust omavaid andmeid. Ka haldusmenetluse seaduse § 38 lõige 1 annab haldusorganile õiguse nõuda haldusmenetluse käigus ka muudelt isikutelt nende käsutuses olevate tõendite ja andmete esitamist, mille alusel haldusorgan teeb kindlaks asja lahendamiseks olulised asjaolud.

Eelnõu § 10 sätestab taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise.

Eelnõu § 10 lõike 1 kohaselt sätestatakse, et toetuseks ettenähtud vahendite piires rahuldatakse hindamistulemuste alusel koostatud taotluste paremusjärjestuses esimesele kohale tulnud taotlus ELÜPS-i § 28 lõike 1 punkti 1 alusel.

Eelnõu § 10 lõikes 2 sätestatakse, et taotluste hindamisel eelistatakse sellist tulundusühistut, kes esindab otseselt või kaudselt suuremat osa Eestis tegutevatest piima- ja lihaveisekasvatajatest. Eestis on kaks taolist tulundusühistut: üks on Eesti Tõulooma Kasvatajate Ühistu (edaspidi *ETKÜ*) ja teine Eesti Maakarja Kasvatajate Selts (edaspidi *EKS*). *ETKÜ* koondab enamusi Eestis tegutsevatest piima- ja lihaveisekarja kasvatajaid. Piimaveisekasvatajatel on individuaalne osalus ja lihaveisekasvatajad on esindatud läbi *ELKS*-i. *ETKÜ*-l on 403 liiget, võrdluseks *EKS*-il, kes koondab eesti maatõugu veiste kasvatajaid, on liikmeid 143. *ELKS*-il on kokku 370 liiget, kes omakorda kuuluvad läbi esindusorganisatsiooni *ETKÜ* alla.

Eelnõu § 10 lõikes 3 sätestatakse, et taotluse rahuldamata jätmise otsuse teeb *PRIA* ELÜPS-i § 28 lõikes 3 sätestatud alustel. ELÜPS-i § 28 lõikes 3 sätestatakse, et lisaks Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud alustele tehakse toetuse taotluse rahuldamata jätmise otsus, kui esineb vähemalt üks järgmistest asjaoludest:

- 1) taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta toetuse andmise ja kasutamise nõuetele, kui Euroopa Liidu õigusaktidest ei tulene teisiti;
- 2) taotleja ei esita ega tee teatavaks menetluses tähtsust omavaid asjaolusid ja tõendeid või takistab kohapealse kontrolli tegemist;
- 3) taotlust ei rahuldata ELÜPS-i § 28 lõike 1, 2, 6, 7, 8 või 9 kohaselt või
- 4) taotluses või taotluse menetluse käigus on teadlikult esitatud valeandmeid.

Eelnõu § 10 lõike 4 kohaselt teeb *PRIA* taotluse osalise või täieliku rahuldamise otsuse või taotluse rahuldamata jätmise otsuse 30 tööpäeva jooksul arvates taotluse esitamise tähtpäevast.

Eelnõu § 11 sätestab toetuse saaja kohustused.

Eelnõu § 11 lõike 1 punktis 1 sätestatakse, et toetuse saaja tagab, et lõppkasusaaja täidab täies mahus kontrolli- ja likvideerimisprogrammi, mille kestus võib olla sõltuvalt loomapidamisettevõttest 5–7 aastat. Juhul, kui lõppkasusaaja soovib seda programmi lõpetada, peab ta sellest kohe teavitama ka toetuse saajat, kellel on kohustus sellest viivitamata teavitada *PRIA*-t, sest kui lõppkasusaaja ei täida kontrolli- ja likvideerimisprogrammi rakendamise lõpuni, siis toetuse saajale toetusraha ei maksta selle kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostamise ja rakendamise eest ning ning saadud raha nõutakse toetuse saajalt selle eest ka tagasi.

Eelnõu § 11 lõike 1 punktides 2–7 on sätestatud kohustused toetuse saajale, mida ta peab täitma auditi, järelevalve ja kontrolli osas ning vajaliku teabe eristamise, esitamise ja säilitamise osas kontrolli- ja likvideerimisprogrammi rakendamise lõpuni. Samuti on toetuse saaja kohustatud kaasama kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostamisse ja rakendamisse veterinaararsti. Toetuse saaja on kohustatud võimaldama teha auditit, teostada järelevalvet ja teha muid toetuse saamisega seotud kontrolle ning osutama selleks igakülgset abi, sealhulgas

võimaldama viibida nii toetuse saaja kui ka lõppkasusaaja kinnisasjal, ehitises ja ruumis ning läbi vaadata dokumente ja toetuse abil soetatud vara kohapeal. Toetuse saaja on kohustatud esitama auditi tegemiseks, järelevalve teostamiseks või muu kontrolli tegemiseks vajalikud andmed ja dokumendid määratud tähtaja jooksul. Toetusraha mittesihipärase kasutamise korral peab toetuse saaja PRIA nõudmisel saadud toetusraha tagasi maksma. Toetuse saaja on kohustatud eristama selgelt oma raamatupidamises toetuse kasutamisega seotud kulud ning neid kajastavad kulu- ja maksedokumentid muudest kulu- ja maksedokumentidest. Lisaks näitab toetuse saaja avalikkusele, et tegemist on EAFRD-st antava toetuse abil elluviidava tegevusega, ning kasutab selleks ettenähtud sümboliteid ja teavitustegevusi. Sümbolite kasutamine ja teavitamine on reguleeritud komisjoni rakendusmäärusega (EL) 2022/129⁶. Samuti peab toetuse saaja viivitamata teavitama PRIA-t taotluses esitatud või toetatava tegevusega seotud andmete muutumisest või toetatava tegevuse elluviimist takistavast asjaolust, sealhulgas tegevusega seotud vara üleandmisest teisele isikule.

Eelnõu § 11 lõige 2 sätestab, et toetuse saaja peab vastama kuni PRIA poolt viimase toetusosa maksmiseni eelnõu § 5 lõike 4 punktides 1, 3 ja 5 sätestatud nõuetele. See tähendab, et toetuse saaja riiklik maksu võlg ilma intressita peab olema väiksem kui 100 eurot või tema riikliku maksu võla tasumine on ajatatud ja maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksuvõlg, mille tähtaeg on möödunud, tasutud ettenähtud summas. Lisaks ei ole toetuse saaja saanud taotluses sisalduva sama kulu kohta toetust riigieelarvelistest või muudest EL-i või välisvahenditest ega muud tagastamatut riigiabi ning tal ei ole kehtivat karistust loomakaitseaduse, söödaseaduse ega karistusseadustikus sätestatud asjakohase süüteo toimepanemise eest.

Eelnõu § 11 lõige 3 sätestab, et toetuse saaja täidab toetuskõlblikkuse tingimusi, kui ta vastab eelnõu § 5 lõike 4 punktis 2 sätestatud nõuetele kuni PRIA poolt viimase toetusosa maksmiseni. Tegemist on sellise tingimusega, mis on läbivaks nõudeks ehk millele peab vastama nii taotleja kui ka toetuse saaja. Kui taotleja või toetuse saaja ei vasta toetuskõlblikkuse tingimusele, on PRIA kohustatud toetuse tagasi nõudma. Toetuskõlblikkuse tingimus on täidetud kui nii taotleja kui ka toetuse saaja suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole nimetatud pankrotiseaduse kohaselt ajutist pankrotihaldurit või kohtuotsusega välja kuulutatud pankrotti või algatatud sundlõpetamist ja tal ei ole kehtivat äriregistrist kustutamise hoiatust.

Eelnõu § 12 sätestab maksetaotluse esitamise ja nõuded maksetaotlusele.

Eelnõu § 12 lõike 1 kohaselt esitab toetuse saaja PRIA-le elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu kuni kolmel järjestikusel aastal arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemist, kuid hiljemalt 30. juunil 2029 maksetaotluse koos asjakohaste andmetega. Toetuse maksmise aluseks on toetuse saaja esitatud maksetaotlus.

Eelnõu § 13 sätestab maksetaotluse kontrollimise. PRIA kontrollib talle esitatud maksetaotluses esitatud andmete õigsust ning toetatava tegevuse vastavust taotluse rahuldamise otsuses sätestatud tingimustele, EL-i asjakohastele õigusaktidele ning ELÜPS-ile ja selle alusel kehtestatud õigusaktidele. Toetuse saaja kohustuseks on eelkõige toetatava tegevuse elluviimine täpselt nii nagu ta on seda taotluses kavandanud ja nii on see taotluse rahuldamise otsuses kindlaks määratud.

Eelnõu § 14 sätestab toetuse maksmise.

⁶ Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2022/129, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 kohaseid õliseemnete, puuvilla ja veinivalmistamise kõrvalsaadustega seotud sekkumisviise ning liidu toetuse ja ÜPP strateegiakavadega seotud teavitamis-, avalikustamis- ja nähtavusnõudeid käsitlevad normid (ELT L 20, 31.01.2022, lk 197–205).

Eelnõu § 14 lõike 1 kohaselt makstakse toetus välja tingimusel, et toetuse saaja on järginud toetatava tegevuse elluviimisel kõiki nõudeid.

Eelnõu § 14 lõike 2 kohaselt makstakse toetust üksnes sellise kontrolli- ja likvideerimisprogrammi koostamise ning rakendamise eest, mille on PTA veterinaarseaduse § 54 lõike 5 alusel heaks kiitnud.

Eelnõu § 14 lõike 3 kohaselt teeb PRIA toetuse maksmisest keeldumise otsuse, kuid enne toetuse maksmist tehakse kindlaks ELÜPS-i § 28 lõikes 3 sätestatud taotluse rahuldamata jätmise aluseks olevad asjaolud.

Eelnõu § 14 lõike 4 kohaselt teeb PRIA toetuse maksmise otsuse sellise aja jooksul, et toetusraha oleks võimalik kanda toetuse saaja arvelduskontole 30 tööpäeva jooksul arvates maksetaotluse esitamise tähtpäevast.

Eelnõu § 14 lõike 5 kohaselt teeb PRIA toetuse maksmisest keeldumise otsuse 30 tööpäeva jooksul arvates toetuse maksmisest keeldumise aluseks olevast asjaolust teadasaamisest.

Eelnõu §-s 15 sätestatakse, et määruse alusel esitatud dokumente säilitab PRIA kuni 2039. aasta 31. detsembrini.

Eelnõu §-s 16 sätestatakse, et PRIA teavitab toetust saajat ja lõppkasusaajat tema andmete avalikustamisest ja töötlemisest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklites 98 ja 99 sätestatud alustel ja korras.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas EL-i õigusega ja eelnõu väljatöötamisel on võetud aluseks järgmised õigusaktid:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186);
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261);
- 3) komisjoni rakendusmäärus (EL) 2022/129, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 kohaseid õliseemnete, puuvilla ja veinivalmistamise kõrvalsaadustega seotud sekkumisviise ning liidu toetuse ja ÜPP strateegiakavadega seotud teavitamis-, avalikustamis- ja nähtavusnõudeid käsitlevad normid (ELT L 20, 31.01.2022, lk 197–205).

Nimetatud EL-i õigusaktid on kättesaadavad Euroopa Liidu Teataja veebilehel <https://eur-lex.europa.eu>.

4. Määruse mõjud

Eelnõu mõjusid on hinnatud „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ § 46 lõike 1 alusel. Eelnõu rakendamine toob kaasa positiivseid mõjusid majandusele ning elu- ja looduskeskkonnale. Toetus on suunatud põllumajandusliku tegevusega tegelevatele ettevõtjatele.

Mõjud majandusele, sh ettevõtjate halduskoormusele.

Toetusel on kaudne mõju majandusele. Kuna taotlejad ja lõppkasusaajad saavad varasemaga võrreldes ellu viia uusi lisategevusi, siis toetuse taotlemisel ja tegevuste elluviimisel halduskoormus ettevõtjatele vähesel määral suureneb. Pikas perspektiivis vähenevad ettevõtte kulud, kuna parem karjatervis võimaldab säästa ravimitelt ja vähendada loomade karjast väljalangemist ning võimaldab suurendada loomade müüki, mis omakorda toetab eksporti.

Mõju julgeolekule ja välissuhetele.

Toetusega ei kaasne otseselt ja olulist mõju riigi julgeolekule ega välissuhetele. Toetusel on kaudne positiivne mõju toidujulgeolekule. Toetuse nõuete täitmise tulemusena paraneb karjas olevate loomade tervis ja väheneb antibiootikumide kasutamine ning seega saame tarbija jaoks kvaliteetsema ja ohutuma toidu. Loomade parem tervis paraneb toodangu kvaliteet ja suureneb loomade tootlikkus. Loomatauditõrje kontroll- ja likvideerimisprogrammidega tagame ettevõtjatele suurenenud tootmise konkurentsivõime ning ekspordivõimekuse.

Mõju elu- ja looduskeskkonnale.

Toetusel on kaudne positiivne mõju elu- ja looduskeskkonnale. Mida tervemad on loomad, seda vähem kasutatakse antibiootikume, mis omakorda aitab kaasa AMR-i vastu võitlemisele.

Mõju riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele.

Toetuse rakendamisel ei ole mõju kohaliku omavalitsuse asutuste töökorraldusele. PRIA-le kaasneb toetuse rakendamisega teatud töökoormuse kasv, kuna taotlejate ring on suurenenud. Seoses kontrolli- või likvideerimisprogrammide heakskiitmisega võib vähesel määral suurenedagi ajutiselt töajookulude kasv PTA-le.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Sekkumise „Loomataudide kontrolliprogrammide alase koostöö toetus“ raames antavat toetust rahastatakse 60% ulatuses EAFRD-st ning 40% ulatuses Eesti riigieelarvest, mis on planeeritud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi eelarves.

Nimetatud sekkumise eelarve on 9 987 600 eurot kogu strateegiakava programmiperioodi peale kokku.

Uue EL-i eelarveperioodi sekkumiste ettevalmistamiseks tuleb olemasolevad infosüsteemid kohandada vastavaks uue perioodi nõuetele. Määruse rakendamisega on seotud eelkõige IT-arenduskulu ning perioodi alguses ka täiendav töajookulu kasv. Vajalikud kulutused sekkumiste väljatöötamiseks on kavandatud katta PRIA-le eraldatud eelarve vahenditest. Olulist kulutuste kasvu PTA-le määruse rakendamine ei too. Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulutusi riigieelarve vahenditest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile. Kuna Rahandusministeerium ei ole Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011. a määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement“ § 7 lõike 4 kohaselt ettenähtud tähtaja jooksul eelnõu

kooskõlastanud ega jätnud seda põhjendamatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu nimetatud määruse § 7 lõike 4 kohaselt kooskõlastatuks.

Eelnõu väljatöötamise käigus tehti koostööd Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu, Eesti Maaülikooli teadlaste ja Eesti Lihaveisekasvatajate Seltsiga ning PTA ja PRIA-ga.

Eelnõu esitati arvamuse ja ettepanekute saamiseks Eesti Põllumajandus-Kaubanduskojale ja Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistule ning PTA-le ja PRIA-le. PRIA ei esitanud eelnõu kohta lisaettepanekuid. Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja, Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu ning PTA esitatud märkustega arvestamise või mittearvestamise kohta on antud selgitused seletuskirja lisa olevas tabelis.

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Gorban

Kantsler